

Baština Dusty Covers

Ten Short Stories from *Kalendar for Common People for the Common Year 1847*

In 19th-century Croatia, as well as in other European countries, literature for common people was often equated with literature for children. This double readership premise was based on the assumption that both the folk (or “common people”) and children were poorly educated, and that their actions were guided by instincts and emotions, rather than reason.

Kalendar za puk za prostu godinu 1847 [Calendar for Common People for the Common Year 1847] is a booklet measuring only 13.5 x 10.5 cm, comprising a total of 116 pages. It contains information useful for farmers and craftsmen: from lists of fairs, through annual weather forecasts or tables for calculating interest on loans, to practical instructions on what to do, for instance, when a human or animal is bitten by a snake. Appropriately enough, the *Kalendar* also includes a section primarily intended for children. Moreover, this section features on the cover, although it is not presented as the *Kalendar*’s children’s pages, but rather as an attractive, illustrated section.

The section contains ten short texts about the relationship between humans and animals. The majority of these are didactic tales, although some assume non-narrative forms, such as the sixth text in which Milutin’s father warns his son not to overburden animals. Nine texts address lack of sympathy towards animals, while one depicts excessive love towards animals: the seventh text features an old woman named Marta who, while being extremely kind to her six dogs, is cruel towards people in trouble. It would therefore seem that the aim of this miniature collection is to teach readers about the proper amount of affection to give animals and about ways of treating them. Since all the tales are set in the city, or on the way to the city, it seems that they primarily address urban readers who have lost their “natural” relationship with animals, a relationship which farmers depend on in order to survive.

The tales do not differ much from similar stories found in primary readers from that time or even commercial children’s books. Stories by Franz Hoffmann, published in dozens of Croatian translations since 1865, were particularly popular in Croatia in the second half of the 19th century. At the time of this *Kalendar*’s publication, there was already a strong reaction against schematic didactic narratives in Germany: for instance, during the 1844 Christmas holiday, a different Hoffmann – Heinrich Hoffmann, to be exact – made a picturebook called *Struwwelpeter* (*Shockheaded Peter*, published in 1845), which mocks the grotesque schematicism and false morality of didactic stories that filled the bookstore shelves of the day.

The most interesting aspect of the stories published in the *Calendar for Common People* is certainly the illustrations: twenty wood engravings that would probably have been highly attractive to the readers of the time. One need only recall, for instance, the trouble Antun Nagy went to in order to send a single illustration to all the subscribers to his book *Genoveva* (published in 1821), an illustration he could only afford once he had gathered a sufficient number of subscriptions.

Judging by the clothing, the illustrations do not depict everyday life in Croatia. The knave uniform is a copy of uniforms worn by soldiers in Napoleon's army, while peasants' clothes are not Croatian national costumes. At the time, it was common practice among Croatian publishers to buy ready-made wood engravings or blocks, and then to commission Croatian texts based on the illustrations.

Illustrations accompanying the texts printed in this issue of *Dusty Covers* (both those depicting movement and those depicting animals) are skilfully done, but are very rudimentary, as they typically depict only a human or animal character, without scenery or background.

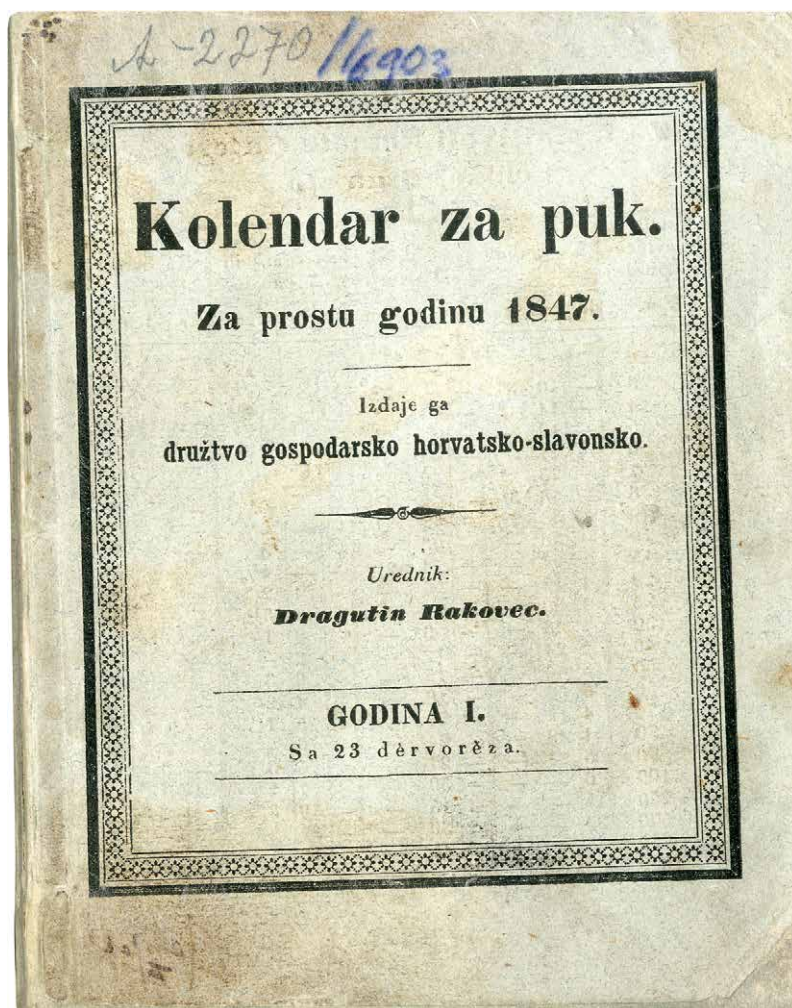
The beginning of each narrative is accompanied by an illustration of the initial situation, with an illustration of the final situation found at the end. The illustrations are, therefore, chronologically arranged, and characters from the first illustration are easily recognised in the second one. Sometimes the action (and consequently the time period between the illustrations) is longer, spanning several weeks (for instance, in the first story which begins with the farmer deciding not to spend money on horse feed, and ends with the exhausted horse stumbling) or even two years (for example, in the ninth story which begins when Andrija and his father see two dealers transporting calves in a very cruel way, and ends with those same dealers being taken to jail by the knave for a different reason). However, most stories present the beginning and end of a brief conversation (in the fifth story a boy tells his mother that he wants to blind his bird so that it may sing more beautifully; his mother points to a blind man passing by their window and asks the boy how he could listen to the song of a bird upon which he had inflicted such a cruel fate) or action (in the second story a man sees two naughty boys beating a dog, so he, in turn, beats one of them).

Although the chronological ordering of the illustrations accompanying most of the texts suggests the rudimentary form of an early comic strip or picturebook, the fact remains that none of the illustrations conveys narrative meaning which would not already be present in the texts themselves. Therefore, this is not a comic strip, but rather a small but richly illustrated children's book found within the covers of a calendar for common folk, which nevertheless contains some traces of visual narration.

Not even the most richly illustrated Croatian children's books of the time had so many illustrations (one per page) in such a small space (20 pages). For instance, the collection *Basne* [Fables], published by Ignjat Ćivić pl. Rohrski in Karlovac in 1844, contains 20 lithographs by Adalbert Nikola Laupert distributed over 370 pages. If illustrated children's books were a luxury out of reach of most children, then this calendar for common folk offered them the experience of an illustrated children's book almost for free.

The following pages contain facsimiles of all ten illustrated contributions from the *Calendar*, in real size.¹

Berislav Majhut (translated by Nada Kujundžić)

¹ We wish to express our gratitude to the Croatian School Museum in Zagreb for permission to publish these facsimiles and for its help and support in preparing the materials for publication.

Deset kratkih priča iz *Kolendara za puk za prostu godinu 1847.*

U devetnaestome stoljeću u Hrvatskoj, baš kao i u drugim europskim zemljama, pučka književnost često se izjednačavala s dječjom. Namijenjenost dvostrukome čitateljstvu temeljila se na prešutnim pretpostavkama o tome da su puk i djeca jednako slabo obrazovani te da su njihovi postupci više motivirani nagonima i osjećajima negoli razumom.

Kolendar za puk za prostu godinu 1847. knjižica je visoka samo 13,5 cm, široka 10,5 cm, a obuhvaća 116 stranica. Sadrži niz obavijesti korisnih za seljake i obrtnike: od popisa sajмова preko meteorološke prognoze za cijelu godinu ili tablica za izračunavanje kamata na posuđeni novac do praktičnih uputa poput onih što učiniti kada čovjeka ili životinju ugrize zmija. No, posve primjereno, u kalendar je uklopljen i dio namijenjen prije svega djeci. Dapače, taj je dio i posebno istaknut na omotu, doduše ne kao djeci namijenjeni dio kalendara, već kao osobito zamaman dodatak s ilustracijama.

Riječ je o deset kratkih tekstova koji govore o odnosu ljudi i životinja. Većina ih to čini na način poučne priče, ali neki su nepripovjedna izlaganja (primjerice u VI. tekstu otac pouči Milutina kako svaku životinju treba opteretiti samo onoliko koliko ona može podnijeti). Devet tekstova govori o manjku suosjećanja prema životinjama, a jedan o pretjeranoj ljubavi prema životinjama: u VII. tekstu Marta ima šest pasa koje pazi i mazi, a vrlo je nesmiljena prema ljudima u nevolji. Stoga je, izgleda, cilj ove male zbirke poučiti čitatelja pravoj mjeri i načinu ophođenja sa životinjama. Kako se sve pripovijedi događaju u gradu ili na putu prema gradu, izgleda da se priče ponajprije obraćaju gradskim čitateljima koji su izgubili onaj „prirodni“ odnos prema životinjama koji seljaci moraju imati, ako ni zbog čega drugoga, onda zbog nužde preživljavanja.

Pripovijedi se niti najmanje ne razlikuju od sličnih pripovijedi u tadašnjim čitankama ili, pak, komercijalnim dječjim knjigama. U Hrvatskoj će u drugoj polovici 19. stoljeća osobito popularne biti pripovijetke Franza Hoffmanna koje će od 1865. izlaziti prevedene u desetcima hrvatskih izdanja. U Njemačkoj, u vrijeme izlaska ovoga *Kolendara*, već postoji i snažno protivljenje shematičnome poučnome pripovijedanju. Tako je za Božić 1844. jedan drugi Hoffmann, to jest Heinrich Hoffmann, načinio slikovnicu *Struwwelpeter*, objavljenu 1845., u kojoj se izruguje nakaradnoj shematičnosti i lažnoj moralnosti poučnih priča koje su plavile knjižare.

U pričama iz *Kolendara za puk* najzanimljivije su svakako ilustracije, dvadeset drvoreza koji su čitateljima toga vremena morali izgledati silno privlačnima. Sjetimo se samo, primjerice, koliko se Antun Nagy namučio dok nije uspio poslati svim pretplatnicima jednu jedinu ilustraciju. Mogao im ju je priuštiti tek kada je skupio dovoljno pretplatnika za svoju *Genovevu* objavljenu 1821.

Sudeći prema odjeći, ilustracije ne prikazuju hrvatsku svakodnevicu. Uniforma žandara preslikana je uniforma Napoleonovih vojnika. Odjeća seljaka također nije hrvatska narodna nošnja. Česta praksa tadašnjih hrvatskih nakladnika bila je da kupe gotove drvoreze ili klišeje pa da se potom prema njima napišu hrvatski tekstovi.

Ilustracije, i pokreta i životinja, uz tekstove koje ovdje donosimo vješto su crtane, ali vrlo štute: na njima je redovito prikazan samo ljudski i životinjski lik bez ambijenta, bez pozadine.

Na početku svakoga pripovjednoga teksta ilustrirana je početna situacija u pripovijedanju, a na kraju teksta završna situacija. Lako prepoznamo likove iz prve ilustracije u drugoj ilustraciji. Dakle, ilustracije su postavljene u vremenski slijed. Ponekad radnja, pa onda i vremenski razmak između ilustracija, traje više tjedana, kao u I. priči (od trenutka kada je seljak pomislio da ne treba trošiti na konjsku hranu do trenutka kada je konj smalaksao i lipsao) ili čak dvije godine, kao u IX. priči (kada Andrija i otac spaze kako dva nakupca prevoze teliće na krajnje okrutan način pa do trenutka kada vide kako nakupce žandar iz nekoga drugoga razloga sprovodi u zatvor). No, mnogo je češće prikazan početak i kraj kratkoga razgovora (u V. priči dječak reče majci kako bi on oslijepio ptičicu koju ima da bi ljepše pjevala, a majka mu pokaže slijepca koji prolazi ispred prozora pa ga upita kako bi slušao pjev ptice kojoj bi namijenio tako žalosnu sudbinu) ili kakve kratke radnje (kao u II. priči kad neki čovjek spazi kako dva derana tuku psa pa on istuče jednoga od njih).

Iako nam okolnost da su crteži većine tekstova stavljeni u vremenski slijed sugerira rudimentarni rani oblik stripa ili slikovnice, činjenica je da niti jedna ilustracija ne donosi značenje koje već ne bi bilo posve sadržano u tekstu. Stoga nije riječ o stripu, već o maloj, ali bogato ilustriranoj dječjoj knjizi umetnutoj u pučki kalendar u kojoj se ipak može iščitati naznaka slikovnoga pripovijedanja.

Na tako malome prostoru (20 stranica) toliko gusto postavljenih ilustracija (jedna po stranici) nije bilo niti u najoslikanijim hrvatskim dječjim knjigama toga doba. Primjerice, Ignjat Ćivić pl. Rohrski u Karlovcu je 1844. godine objavio *Basne* s 20 kamenoreza Adalberta Nikole Lauperta raspoređenih na 370 stranica. Ako su ilustrirane dječje knjige bile skupa roba, teško dostupna većini djece, ovaj pučki kalendar pružio im je iskustvo ilustrirane dječje knjige gotovo posve besplatno.

U nastavku donosimo faksimile svih deset ilustriranih priloga iz *Kolendara*, u naravnoj veličini.²

Berislav Majhut

² Zahvaljujemo Hrvatskome školskome muzeju u Zagrebu na suglasnosti za objavljivanje ovih faksimila i na pomoći i podršci u pripremi materijala.

KOLENDAR ZA PUK.

Za prostu godinu 1847.

Izdaje ga

društvo gospodarsko horvatsko-slavonsko.

GODINA I.

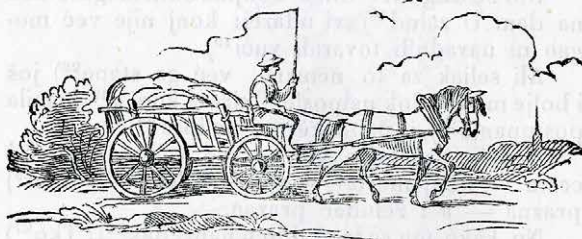
Urednik:

Dragutin Rakovec.

U Zagrebu.

Tiskom kr. pov. narodne tiskarnice Dra. Ljudevita Gaja.

I. Lud¹⁾ seljak²⁾.

Seljak jedan dobije po stricu kola i dobra³⁾ konja. To mu je bio plug i brana.

Na tom je konju vozio u varoš žito⁴⁾, zaslužio lěp grošić, pa⁵⁾ se bio već i podobro⁶⁾ pomogao.

Uzlakomi⁷⁾ se svoj čověk, pa pomisli: »Danas sam s konjem zaslužio dvě forinte⁸⁾; nu lěpo bi bilo, da je taj novac⁹⁾ vaš¹⁰⁾ moj, al tako sama kërma dodje me svaki dan na trideset krajcarah. Ta¹¹⁾ nemože¹²⁾ drugčie¹³⁾ ni biti; zob je skúpa. Nu¹⁴⁾ odsada bit ću pametnii. Šta¹⁵⁾ će konju zob? dosta da ima sěna. Tako će meni mnogo više ostati.«

Što reče, neporeče. Od sada nije više konju davao zobi, već ga kërmio¹⁶⁾ samim sěnom, pa i to slabo, a nakladao mu veće toware nego dosad. Kad mu nebi sirota konj dosta bërzo išao, a on udri po njemu i bičem i bičaljem¹⁷⁾ i koječim po hërbtu, po glavi i kad kuda.

*

I. The Reckless Farmer

A greedy farmer's efforts to save money by reducing the quality and quantity of his horse's food, and increasing the animal's workload, backfire when the horse dies of exhaustion and malnourishment.*

* Story summaries by Nada Kujundžić.

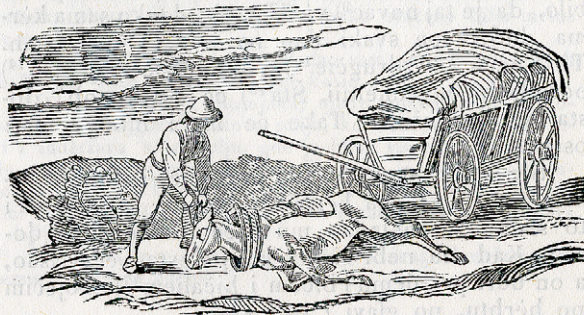
Što se dogodi? Silna konjina odnemagaše dan na dan. U zalud¹⁸⁾ svi udarci; konj nije već mogao ni navadnih tovarah vući¹⁹⁾.

Ali seljak za to nemari, već ga stane²⁰⁾ još i bolje mlatit, dok najposlê²¹⁾ sirota konj s²²⁾ nemila postupanja²³⁾ i slabe kërme nelipsa²⁴⁾.

Nevolja seljakova bila je sad velika. Nasrêd ceste — konj mërtaf — varoš daleko — kesa²⁵⁾ prazna — a i želudac prazan.

Nu kako mu se je godilo u naprêdak²⁶⁾? Tko²⁷⁾ mu je poslê žito u varoš vozio? Nije l' bio seljak sa svojim nemilosêrdjem prava budala²⁸⁾?

1) bedast. 2) muž. 3) dobroga. 4) žitek, hranu. 5) ipak. 6) dosta dobro. 7) postane lakom. 8) rajnška. 9) pènez. 10) sav, ves. 11) vem. 12) nemore. 13) drugaè. 14) ali. 15) kaj. 16) hranio. 17) bièalom. 18) badava, zahman. 19) vleèi. 20) poč-me. 21) najzadujê. 22) po. 23) baratanja. 24) nepogine, necèrce, neskepa. 25) mošnja. 26) buduèe. 27) gdo. 28) bedak.

II. Dva bėsna¹⁾ dččaka.

Dva bėsna dččaka ulove psetance²⁾).

»Da igramo s njim konja,« reče jedan; »pas neka³⁾ bude konj, ja ću bit kočiaš, a ti budi go-spodar.«

Tomu se dččaci vërlo⁴⁾ uzraduju.

Psetance dà kako⁵⁾ nije od svega toga ništa razumëlo, pa im nije ni ugodilo.

Razljute⁶⁾ se dččaci, pa stanu ubogo psetance nemilice⁷⁾ mlatiti.

Psetance udri u cvil.

To začuje čovëk, čij je pas bio, pohiti, po-pade jednoga od njih za vlase, pa ga stane živo šibati.

II. Two Naughty Boys

The eponymous boys are punished for their cruel treatment of a small dog, one by a passer-by (who beats him), the other by the authorities.

Děčak udri u plač.

A gospodar reče mu: »Derište⁵⁾ nijedno! misliš, da psetu, koje ti nije ništa zla učinilo, bolje godi, kada ga biješ?«

Drugoga pako, koi se za toga biaše ukrao, javi poglavarstvu, pa i on dobije zasluženu platju.

To je ta dva mlada zlotvora tako ukrotilo, da se u buduće ništa više takova od njih čulo nije.

¹⁾ razuzdana, ²⁾ psića, peseka, ³⁾ naj, ⁴⁾ jako, ⁵⁾ nekak, ⁶⁾ razsérde, ⁷⁾ nemilo, ⁸⁾ tepče.

III. Tvèrdo sèrce.

Jelica dobije na dar ptičicu.

Lěpa ova živinica zadavaše¹⁾ joj toliko veselja, da se nije mogla dosta š njom naigrati, i često²⁾ poviče Jelica: »Ala kako je draga i dobra, kako lěpa i vesela ptičica moja!«

U kratko dotuži joj to veselje, i Jelica za-
boravi³⁾ kadkada ptičicu nahraniti i napojiti.

Jednom⁴⁾ nadje ptičicu mèrtvu: ubio ju glad
i žedja.

»Neka je cèrkla!« reče nemilosèrdna Jelica,
»tā morala sam jednako⁵⁾ na nju paziti i svaki ju
dan hraniti; već mi je bilo i dodijalo.«

Mati, začuvši, što Jelica govori, vèrlo se raz-
žali, pa kad je jednom od kuće⁶⁾ pošla po poslu,
zaklene Jelicu u sobu, ostavi joj igračku, nu ni
mèrve jesti.

III. A Hard Heart

After Jelica's careless actions lead to the death of a bird, her mother decides to teach the girl a lesson by leaving her without food for one whole day.

Tek⁷⁾ s večera vrati⁸⁾ se mati kući i odklene vrata.

Jelica zaplače i kroz⁹⁾ plač progovori: »Ala majčice, kako to, da si me zaboravila, pa mi nisi ostavila što ću jesti? Bila sam pod ključem, pa nisam mogla sama do ničesa.«

»»Dodijalo mi je, uvijek na tvoje jelo misliti,«« odgovori mati.

Jelica je dobro razumjela, što mati po tom hoće da kaže¹⁰⁾, pa obeća plačuć, da neće nikad više po lenosti i nemaru nikakovu živinu mučiti ni trapiti.

¹⁾ zadavala je. ²⁾ mnogo put. ³⁾ zabi. ⁴⁾ jedanput. ⁵⁾ smirom. ⁶⁾ z doma. ⁷⁾ stopram. ⁸⁾ vërne. ⁹⁾ čez. ¹⁰⁾ reče.

IV. Kaštiga ¹⁾ božja.

Jedna udovica imala je zloćudna i nerazborna sina, koi je malo kad promislio, što je uradio²⁾.

Jednom ugleda³⁾ na grobju u gèrmu pokraj zida ptičje gnjezdo, protura⁴⁾ se do njega, pa pruži ruku, da ga skine.

Zalosno cvèrkutajuć pèrhne ptičja mati s gnjezda, da brani svoje mlade.

Nasmija se dèčak i reče: »Čekaj, sad ću ti posvètit!« zamahne, pa izbilja ošine ubogo živinče, te mèrtvo na tla pade.

»Sad idi, pa brani svoje mlade!« podrugivaše⁵⁾ se derište.

Malo mēsecih iza⁶⁾ toga umre mu dobra mati.

Sām je bio sad, nit je imao duše svoje na svētu. Jedan susēd uzme ga k sebi. Tu bi se bogme radilo, da ga sve znoj⁷⁾ po čelu pobi-

IV. God's Punishment

A cruel and uncaring boy is severely punished for killing a bird that was defending its young when his own mother passes away.

jao, a imao je i bržovac i lěskovac dosta posla, često kad i nije kriv bio.

»Joj si ga meni, neimam nikoga, da me brani! Kamo srěće, da mi je još dobra majčica živa!« Tako bi često uzdisao⁸⁾ dččak, pa gotovo⁹⁾ svaki dan plakao i klečćć se molio na grobu matere svoje.

Idući jedared¹⁰⁾ s grobja, ugleda opet gěrm, gđě je prie dva mēseca skinuo bio ptičje gnjezdo, odnēo mlade i mater im ubio.

Uspomena ova pade mu kao kamen na sěrece, zašto¹¹⁾ sad u tugi i nevolji spozna pravednost kaštige, koja ga postignu, što je tako okrutan bio s bezazlenom¹²⁾ od Boga stvorenom životinjom¹³⁾.

¹⁾ pedepsa. ²⁾ učinio. ³⁾ opazi. ⁴⁾ prevlečće. ⁵⁾ zešpotavalo. ⁶⁾ za. ⁷⁾ pot. ⁸⁾ zdihaval. ⁹⁾ skoro. ¹⁰⁾ jedankrat. ¹¹⁾ kajti. ¹²⁾ nekrivom, nedužnom. ¹³⁾ živinom.

V. Pomilovanje.

Bio je nekada dobar dječak po imenu Jure.

Jednom dođe vas veseo kući, što ulovi pojuću ptičicu; pokaže ju materi, pa joj reče: da mu je svetovao prijatelj, nek izkopa ptici oba dva oka, da će, veli, tad radje pjevati.

U to¹⁾ prodje starina sljepac, a vodilo ga psectance. Bio je to ubog pjevač, pojući uz gusle, da veseli ljude i zasluži koju krajcaru za hlěbac²⁾.

Dobri Jure, ganut na milosrdje, zaprosi od matere milostinju³⁾ za sirotu sljepca.

Mati mu s veseljem usliši prošnju i reče: »Zlato moje, nemogu ti kazati, kako mi je milo, što si pomilovao sirotu sljepca. Nu misliš, da uboga ptičica, koju si istom⁴⁾ ulovio i zarobio⁵⁾,

V. Pardon

A little boy wants to blind his bird so that it may sing more beautifully, but has a change of heart when he encounters a poor blind fiddler.

nije takodjer dostojna, da ju pomiluješ⁶⁾? A sad bi joj rad još uzeti posljednje dobro, što ima na svētu, rad bi joj uzeti vid, samo da te tobož bolje veseli pjevajući. Kažider i sám, neće li te zabolit duša, kad ju budeš slušao pjevajući slěpu? nećeš li se tad sětiti⁷⁾ boli, koju si zadao bezazlenu stvorenju?»

Juru poliju suze, ogèrli mater, pa ptici ništa zla neučini.

Nu kako se začudi Jure, kad mu za koi dan ptica neoslěpljena zapěva.

»Kako to?« upita Jure mater.

»Samo bez duše i pameti čověk mogao te je světovati, da slěpiš pticu,« odgovori mu mati.

¹⁾ na to. ²⁾ krušak. ³⁾ almuštvo. ⁴⁾ baš sada. ⁵⁾ zaslužnjo. ⁶⁾ vrědna. ⁷⁾ spomenuti.

VI. Zapregnuto pseto.

Milutin, dobro, milosèrdno dètc, idući jednom s učiteljem u šetnju, srète¹⁾ teško natovarena kolic²⁾, a pred njimi pseto, što ih u varoš vuče.

Ubogo ovo živinče mnogo je tèrpilo, od žedje zèvalo, jezik izplazilo, i već opèšalo, pa i jedva se vuklo.

U zalud sve lupanje i bubanje okrutne dèvojčice, što je sèdila na kolicah. Nesrètno pseto sabere svu svoju moć; nu ni s mèsta.

Nemilosèrdnim ovim postupanjem bude do bri naš Milutin neugodno dirnut, a učitelj okrutno dèvojčce živo pokara. Tek na oštru njegovu opomenu sidje dèvojčce s kolicah, odmori pseto, te mu pomagaše i samo vući teško brème.

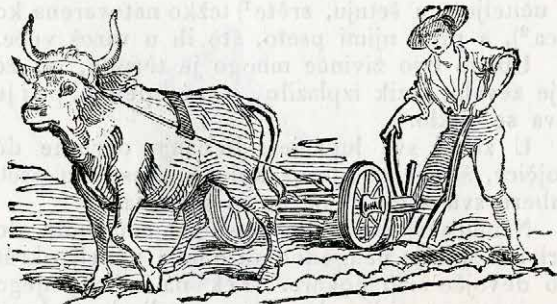
VI. The Harnessed Dog

By observing a dog that is unable to pull a loaded cart, and an ox that easily pulls a plough, Milutin learns the importance of assigning an appropriate burden to each animal, depending on its individual abilities.

Idući posle učitelj i učenik svojim putem dalje, Milutin reče: »Sad vidim i znam, da, što jednomu živinčetu lahko je i prirodjeno, drugomu je teško i nenaravno.«

»Tako jest,« odgovori učitelj; »vidiš onoga vola tamo, kako lahko plug vuče, njemu to nije brème, zašto vol već je od naravi tako jak i snažan. I konj vozi lahko, samo nek ga čovjek nesili, da vuče odviše¹⁾. Živinskim silami valja nam se⁴⁾ pametno služiti; a van toga kermimo živinu s razlogom, pa će nam uvek biti jaka i zdrava, pa će nas uvek pošteno služiti, i kó što zapovedi stvoritelj, radovat se, što žive.«

1) zestane. 2) kolca. 3) preveć. 4) moramo se.

VII. Milosèrdje gdě netrěba.

Marta je imala šestero pasah. Ove je samini prisvojci¹⁾ hranila, marljivo češljala i nastojala²⁾ mehkoputno.

»Ta božja su stvorenja!« govorila bi, dajući lěnoj živini križke kruha namočene u kavi.

Nu kad bi joj koi prosjak³⁾, koi siromah starac pokucnuo na vrata, pa joj se potužio radi⁴⁾ tuge i nevolje svoje, pa ju u ime božje zamolio za krajcarak malen darak: skočila bi Marta od jěda, osěkla⁵⁾ bi se na njega, pa bi ga ružno⁶⁾ i bezdušno s »idi s Bogom!« odpravila.

»Bože moj, koliko ima sirotinje⁷⁾ na světu! Ta tko bi svakoga nadělilo? evo i sama jedva⁸⁾ živo-

VII. Misdirected Kindness

An old woman is extremely kind to her six dogs, but cruel to beggars who come to her door seeking charity.

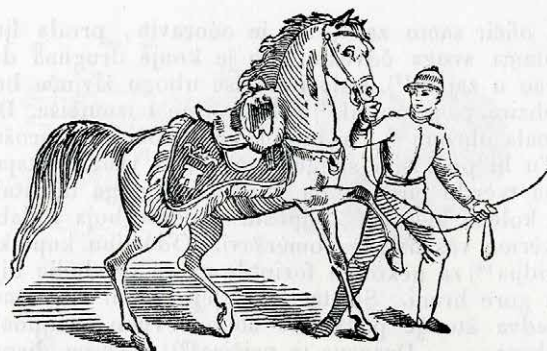
tarim.« Tako bi govorila Marta, kad bi ju koi siromah zamolio, da ga nadari.

Pa⁹⁾ zar¹⁰⁾ neima pravo? reći će mnogi: ta nas učite, da treba životinji život olakšavati, a Marta to čini, dakle ima pravo¹¹⁾.

Bože sačuvaj! Nem¹²⁾ uči, nerani, neubijaj nikakove životinje do nevolje¹²⁾, nekrati joj potrebite hrane. Nu zato ju netrēba maziti¹³⁾, prisvojci hraniti, u perine¹⁴⁾ zamatati, bez kojih živi sto i sto ljudih. Ko može ljude u tugi i nevolji gledati bez svakoga pomilovanja, živinu pako bez razloga gladiti i maziti, ko što ju je gladila i mazila Marta, onaj nije čověk, ko što¹⁵⁾ mi želimo da bude.

¹⁾ izabranimi jestvinami. ²⁾ gledala, gojila. ³⁾ bogec. ⁴⁾ zaradi. ⁵⁾ otresnula. ⁶⁾ gērdo, mērsko. ⁷⁾ siromaštvo. ⁸⁾ komaj. ⁹⁾ pak. ¹⁰⁾ kaj. ¹¹⁾ anda. ¹²⁾ velike sile. ¹³⁾ prokšiti. ¹⁴⁾ blazine. ¹⁵⁾ kako.

VIII. Sudbina¹⁾ konjah.

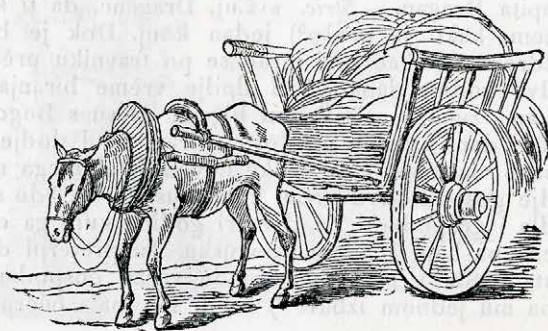
Dragan ugleda²⁾ na travniku lèpe konjice³⁾, kako se igraju i skaču. — »Ala, kako je Bog lèpo ovoj živini dao, nebi mario, da sam sad ždrèbe,« reče Dragan. — »Šta buncaš⁴⁾, molim te, živo ti bi se prevario,« odgovori stric. — »Kako to?« upita Dragan. — *Stric.* »Čuj, Dragane, da ti kažem, kako je prošo⁵⁾ jedan konj. Dok je bio ždrèbe, skakao bi i igrao se po travniku preko dvè godine danah. Sad dodje vrème biranja⁶⁾. Lèpo živinče osèti⁷⁾ pod bičem, da su s Bogom lèpi dani ugodne mladosti. Birani konj dodje u šake vlastelinu⁸⁾ za velike novce. Kod njega nadje gospodsku dvorbu, a neokusi tereta⁹⁾ do sedla i gospodara. Za dvè tri godine kupi ga oficir, pa hajd š njime na vojsku. Tu pretèrpi dosta glada i jada, nu ostade vèran gospodaru, pa mu jednom izbavi¹⁰⁾ život. Do mala oćoravi,

VIII. The Fate of Horses

When Dragan says he wishes to be a carefree foal, his uncle tells him a story about one horse's hard life spent serving as a war animal and then as a beast of burden.

a oficir samo zato, što je oćoravio, proda ljubimca svoga ćovćeku, što je konje drugima davao u zajam¹¹⁾. Jašioći mućiše ubogo živinće bez obzira, pa ga pored¹²⁾ slabe kćerme i izmućiše. Do mala ohromi¹³⁾, a hroma kupi koćiaš u varošu. Tu bi po kiši i snćegu, po zimi i vrućini stajao na tvrću taracu, da su mu sve noge dćerhtale i kolćena klećala. Najposlć s ćesta boja i slabe kćerme vās oslabi i omćeršavi. Odćertinu kupi kiridjia¹⁴⁾ za nćekoliko forintih, pa ga još bolje bije a gore hrani. Sirota konj slćp, hrom i mćeršav, jedva što je papke za sobom vuko, najposlć skapa.« — Dragana ta prićica¹⁵⁾ u sćerće dirnu, te mu prodje volja ždrćebetom biti.

¹⁾ udes. ²⁾ opazi. ³⁾ konjiće. ⁴⁾ govoriš kojćesta kao u snu. ⁵⁾ kako se je godilo jednomu konju. ⁶⁾ priućanja. ⁷⁾ poćuti. ⁸⁾ gospodinu zemaljskomu. ⁹⁾ tćerha. ¹⁰⁾ oslobodi. ¹¹⁾ posudjevao za novće, ¹²⁾ poleg. ¹³⁾ ošćepavio. ¹⁴⁾ voznik. ¹⁵⁾ prićovćedka.

IX. Svezano tele.

Bio je topli ljetni dan i Andria reče ocu: »Ala kako se danas sve veseli; eno kako marha skače, kako se ždrėbad titra¹⁾, kako ptičice po đėrvetju skakutajuć²⁾ ugodno poju³⁾.«—»To mi je drago, sinko, da rad vidiš, kad se i živina raduje, što žive,« odgovori mu otac.—U to srėtnu puna puncata kola telićah. Strahota je bilo vidėti siromaška ova stvorenja božja, čvėrsto svezanih noguh⁴⁾, a glavah visećih kroz lėstvice. Dva čovėka polože istom jedno tele na tvėrdu zemlju. Andriu to neugodno dirnu. Űbogo telešće blejaše i pomolivši jezik od žedje gotovo pogibe, a komari i obadovi tako mu oči izboc-kaše⁵⁾, da su mu bile sasvim kėrvave i otečene. — »Za miloga Boga!« uzklikne⁶⁾ Andria, »ta jeste li vi ljudi, te možete tako mućiti ubogu živinu. Smilujte se, pa im razvežite noge.«— I Andriin otac opomenu ih oštro, neka negreše proti Bo-

*

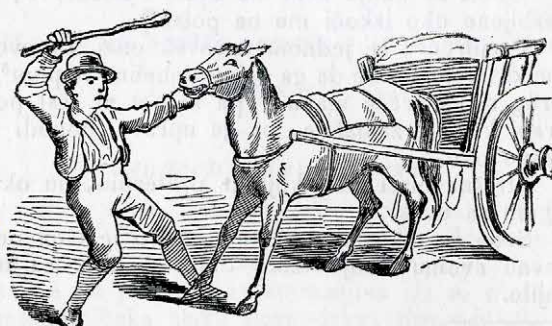
IX. The Tied-Up Calf

Andrija and his father are appalled by the cruel treatment of calves demonstrated by two dealers who are taking the tied-up animals to be sold.

gu, mučeći tako nemilo živinu.—Jedan od njih stane se sad spèrdati: »Nije nago ćemo ih na rukama nositi. Živinče je živinče, a za mesnicu bit će i ovako dosta dobro.—U to stignu druga kola, na kojih su bili telići slabo privezani, jaki i veseli, a glave nisu im visile kroz lèstvice.— »Pa zar⁷⁾ nebi i vi mogli svoje teliće ovako vezati i voziti?« reče Andria onim okrutnikom.— »Da smo bene⁸⁾ ko ti!« odgovore oni.—Neprodju ni dvè godine danah, kad al Andria srète ona dva zlo-tvora, kako ih pandur tèra pred sobom u tamnicu, što su jednog čovèka nemilo izranili.

1) igra. 2) skačuć. 3) pèvaju. 4) nog. 5) izpikaše. 6) krikne, vikne. 7) kaj. 8) bedaki.

X. Šilo za ognjilo.

Jedan nečověk, komu ugreznuše kola, ošinu¹⁾ konja po oku, što mu ih nije mogao sirota iz jame izvući.

Živinče od strašne boli, umora i straha pade na zemlju.

U zó čas. Okrutnik ovaj udri te udri po njem, dok se sa zemlje nepodignu.

Sirota konj sabere sve svoje sile, pa hërzajuć i ritajuć se hoće da pobègne mučitelju svome. Sad je skakao na lèvo, sad na desno, sad naprèd, sad natražke, dok se najposlè neprevališe kola u jamu, a vās tovar u blato.

Okrutnik onaj udri opet po konju, nu sad ga se nije mogo dosta natući.

**

X. What Goes around Comes around

A cruel man who beats and blinds his horse is blinded himself.

Obori se konju kèrv na žvale i noždèrve, a razbijeno oko izkoči mu na polak²⁾.

Prepirući³⁾ se jednom nečovèk onaj sa svojim drugòm⁴⁾ hoće da ga ošine debelim štapom⁵⁾. Drug se na srèću makne, pa ni pet ni šest pogradi kamen, zamahne, pa ga upravo pogodi u desno oko.

Strašna biaše bol, koju je pretèrpio, nu oko izgubi za uvèk.

Sada se tek sèti nesrètnik, kako je i on nedavno svomu konju izbio oko. — Šilo za ognjilo.

1) lupi. 2) pol. 3) svadjajući. 4) pajdašem. 5) batinom, palicom.

